

Juliusz Wendlandt

Centralna ewidencja i rejestr zabytków architektury i budownictwa w Polsce w świetle zasobu Ośrodka Dokumentacji Zabytków

Ochrona Zabytków 51/4 (203), 441-444

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CENTRALNA EWIDENCJA I REJESTR ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA W POLSCE W ŚWIETLE ZASOBU OŚRODKA DOKUMENTACJI ZABYTKÓW

Artykuł na temat centralnej ewidencji i rejestru zabytków architektury i budownictwa w Polsce opracowany przeze mnie i zamieszczony w poprzednim numerze „Ochrony Zabytków” (nr 3/98, s. 191) wzbudził duże zainteresowanie, szczególnie wśród kolegów wojewódzkich konserwatorów zabytków.

Najżywiej było oczywiście komentowane tabelaryczne zestawienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków, potraktowane przez niektórych czytelników jako swego rodzaju lista rankingowa. Takie podejście do zestawienia jest pozbawione sensu (kontynuując je można by dojść np. do chęci uzyskania odpowiedzi na pytanie ile obiektów przypada na 1 ha lub km² powierzchni kraju). Pewne kontrowersje wzbudziły różnice pomiędzy liczbami zawartymi w zestawieniu a statystyką prowadzoną w województwach, o czym zresztą sygnalizowałem w swoim artykule.

Powodem tych, w istocie minimalnych różnic, są najczęściej opóźnienia w bieżącym przesyłaniu przez

wojewódzkich konserwatorów zabytków odpisów decyzji do ODZ, a także pomijanie Ośrodka w rozdzielniku decyzji o skreśleniu obiektów z rejestru. W każdym razie publikacja tabeli spowodowała w kilku przypadkach przyspieszoną korespondencję, w wyniku której otrzymaliśmy długo oczekiwane wyjaśnienia. Od 31 marca 1998 r. wpłynęło do Ośrodka Dokumentacji Zabytków wiele zaległych decyzji, a także nowe, wydane po tym terminie. Równocześnie szereg obiektów został w tym czasie skreślony z rejestru i ujawniono skreślenia dawniejsze. Potwierdza to zawarte w artykule uwagi o „płynności” rejestru, stanowiącym jego istotną cechę.

Dla potwierdzenia tego faktu załączam aktualne (na dzień 30 września 1998 r.) zestawienie — zawierające 56 182 obiekty, z pełną świadomością, iż w momencie ukazania się w druku tego numeru „Ochrony Zabytków” — będzie ono znowu inne niż stan faktyczny.

1. Ośrodek Dokumentacji Zabytków. Fot. S. Górzyński

1. Historical Monuments Documentation Centre. Photo: S. Górzyński

Zestawienie liczbowe zabytków architektury, budownictwa i urbanistyki w Polsce wpisanych do rejestru zabytków (stan 30 września 1998 r.)

Lp.	Województwo	Założenia przestrzenne	Obiekty sakralne	Obiekty budownictwa obronnego	Budowle użyteczności publicznej	Zamki	Pałace
1	białkopodlaskie	7	168	26	22	1	17
2	białostockie	43	230	36	42	1	11
3	bielskie	20	196	4	55	14	20
4	bydgoskie	9	172	10	49	6	38
5	chełmskie	5	101	6	15	1	11
6	ciechanowskie	7	117	45	33	3	14
7	częstochowskie	15	149	13	13	7	27
8	elbląskie	28	239	28	70	8	34
9	gdańskie	40	201	61	108	4	23
10	gorzowskie	12	210	21	24	6	36
11	jeleniogórskie	30	272	12	100	28	99
12	kaliskie	14	214	9	45	6	56
13	katowickie	35	232	9	147	18	51
14	kieleckie	37	333	9	35	8	24
15	konińskie	12	154	5	11	9	27
16	koszalińskie	14	180	15	12	6	52
17	krakowskie	13	343	49	144	11	51
18	krośnieńskie	4	284	4	64	5	13
19	legnickie	16	249	16	37	14	103
20	leszczyńskie	38	202	27	55	5	96
21	lubelskie	19	236	16	59	6	45
22	łomżyńskie	15	148	32	34	3	3
23	łódzkie	10	50	0	55	0	30
24	nowosądeckie	8	239	3	40	7	5
25	olsztyńskie	28	538	27	78	16	55
26	opolskie	32	531	50	104	33	71
27	ostrołęckie	5	101	18	17	1	10
28	pilskie	12	140	1	18	3	54
29	piotrkowskie	7	144	10	21	6	10
30	płockie	8	191	7	35	6	25
31	poznańskie	27	342	36	172	12	134
32	przemyskie	30	303	53	78	11	19
33	radomskie	5	185	3	50	4	33
34	rzeszowskie	9	123	7	34	3	13
35	siedleckie	4	172	3	34	3	24
36	sieradzkie	0	140	3	14	2	12
37	skierniewickie	10	165	0	42	3	25
38	słupskie	6	121	7	24	4	47
39	suwalskie	22	162	97	35	5	6
40	szczecińskie	32	381	53	111	11	66
41	tarnobrzeskie	16	195	9	16	11	16
42	tarnowskie	16	172	11	24	6	7
43	toruńskie	10	157	126	20	19	34
44	wałbrzyskie	34	373	36	95	36	96
45	warszawskie	86	199	57	181	3	91
46	włocławskie	5	119	0	29	2	17
47	wrocławskie	34	339	23	174	16	130
48	zamojskie	10	231	11	38	4	19
49	zielonogórskie	19	311	27	53	21	101
	Razem	918	10754	1131	2766	418	2001

Dwory	Parki	Zabudowa folwarczna	Budynki gospo- darcze	Domy mieszkalne	Budowni- ctwo prze- myslowe	Cmentarze	Inne	Razem
39	66	38	37	42	13	47	42	565
23	44	18	29	232	68	74	37	888
42	46	61	50	394	31	47	37	1017
134	167	144	35	162	44	55	23	1048
19	42	11	3	28	8	23	18	291
74	134	53	12	75	31	19	15	632
36	54	43	2	162	8	39	33	601
43	75	62	53	416	76	60	61	1253
104	90	164	74	501	83	47	51	1551
24	70	53	21	303	18	15	13	826
33	145	53	9	703	25	91	63	1663
64	82	69	16	167	15	4	19	780
39	72	85	87	916	175	10	61	1937
56	159	68	37	235	98	74	83	1256
81	118	64	5	132	26	39	22	705
35	294	45	15	62	15	15	11	771
122	183	160	39	917	51	21	104	2208
42	66	69	27	143	23	31	72	847
46	201	170	9	232	34	154	16	1297
104	191	428	38	465	97	16	61	1823
66	145	109	47	336	27	89	140	1340
34	42	34	12	89	9	171	25	651
12	39	15	12	234	35	5	35	532
34	59	31	329	385	10	103	39	1292
88	213	155	67	1421	79	171	28	2964
74	196	120	104	947	76	111	85	2534
22	56	10	1	32	11	61	5	350
44	158	42	16	104	15	155	11	773
53	134	38	6	67	15	4	16	531
91	148	28	7	201	8	3	16	774
159	378	222	35	555	89	27	69	2257
37	72	81	40	344	39	92	50	1249
47	129	49	26	196	25	49	27	828
44	64	87	42	203	9	10	45	693
84	115	152	7	37	19	14	34	702
57	60	39	2	36	29	0	6	400
72	145	42	12	315	41	14	43	929
31	82	15	40	86	15	6	13	497
43	82	88	65	465	40	305	22	1437
40	280	12	37	147	54	62	34	1320
23	79	73	9	71	9	181	56	764
45	62	53	26	72	4	55	27	580
38	101	109	48	229	27	43	19	980
54	173	136	14	649	120	20	56	1892
42	84	47	63	882	101	81	134	2051
76	115	117	8	65	10	25	25	613
48	215	226	75	456	57	29	69	1891
36	85	70	25	137	14	130	37	847
55	125	178	78	1480	63	18	23	2552
2709	5935	4236	1851	16528	1989	2915	2031	56182

The Central Record and Register of Monuments of Architecture and Construction in Poland in the Light of the Resources of the Centre for the Documentation of Historical Monuments

The author of the article dealing with central files and register of monuments of architecture and construction in Poland, published in "Ochrona Zabytków" no. 3/1998 maintains that a characteristic feature of the register is its "flui-

dity". A confirmation of this finding is the tabular list of monuments included into the register of historical monuments, brought up to date after a period of six months.